

## Is de Bijbel geschikt voor kinderen?

‘Het beste boek’ en ‘de onzedelijkheid’ met bijzondere aandacht voor het Réveil<sup>1</sup>

### *Ter inleiding*

Is de Bijbel geschikt voor kinderen? Van Multatuli tot Maarten ’t Hart is die vraag ontkennend beantwoord. Niet zo lang geleden repte Maarten ’t Hart van de ‘schade’, door de bijbelse ‘gruwel-verhalen’ aangericht in het ‘ontvankelijke gemoed van een kind’.<sup>2</sup> Multatuli typeerde het Boek der boeken al zo’n anderhalve eeuw eerder als een geschrift vol met moreel aanstotelijke verhalen. Vele vrijdenkers traden in zijn voetsporen.<sup>3</sup> Exemplarisch is de brochure *De onzedelijkheid in den Bijbel*, die in 1918 verscheen<sup>4</sup> als toelichting bij een ‘Open brief aan de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal en aan het Nederlandsche volk’. In de brief werd het verzoek gedaan om in het belang van de opvoeding van de Nederlandse kinderen ‘wettelijke voorschriften uit te vaardigen, waarin wordt bepaald, dat de bijbel als onzedelijk geschrift zal worden geweerd van alle onderwijsinrichtingen, waar gewoon lager, uitgebreid lager of meer uitgebreid lager onderwijs wordt gegeven’. (p. 9) De auteur was Willem Havers (1865-1946), voorzitter van de vrijdenkersvereniging De Dageraad, afdeling Den Haag.

De aanleiding tot de brief was de grondwetswijziging van 1917 waardoor de mogelijkheid van financiële gelijkstelling van het openbaar en het bijzondere onderwijs was geschapen. Havers *cum suis* vreesden dat daardoor de slagkracht van het confessioneel onderwijs nog verder vergroot zou worden en nog meer kinderen onderricht zouden ontvangen op scholen waar ‘Gods Woord’ geldt als ‘het beginsel van alle wijsheid’ (p. 6). Beducht daarvoor maakten zij de parlementariërs erop attent dat het in de Bijbel wemelt van ‘onzedelijke opvattingen, sterk militaristische geboden, wraak- en haatgedachten, antihumanitaire en anti-sociale inzichten en pornografische verhalen’ (p. 9).

In de brochure illustreert Havers de inferieure moraal van de Bijbel. Door bijbelse personen naar hun ware aard te typeren maakt hij de lezer erop attent dat de Bijbel ‘de meest vieze uit-

<sup>1</sup> Bewerking van een referaat uitgesproken op 8 november 2014 te Amsterdam op de Studiedag van de Stichting Réveil-Archief.

<sup>2</sup> *Wie God verlaat heeft niets te vrezen*, (Amsterdam-Antwerpen 1997), p. 56; vgl. ook pp. 174-175.

<sup>3</sup> C. Houtman, *Weerloos voor de rechtbank van de rede. De Bijbel en het vrije denken in Nederland 1855-1955*, (Hilversum 2015), pp. 59, 72-73, 119-121, 150.

<sup>4</sup> Gebruik gemaakt is van de tweede druk, Rotterdam z.j.